

Människa med kropp och själ

Det har sagts att frågan om människosyn var 1900-talets stora utmaning för världen. I Väst hade den gamla kristna synen på människan blivit utsatt för generalangrepp genom nya synsätt med sanningsanspråk hos Charles Darwin, Karl Marx och Sigmund Freud. Under 1900-talet skördades frukterna av reduktionen av människan till ett djur, en socio-ekonomisk kugge respektive en driftstyrd varelse utan egentligt inneboende värde i en gudlös värld. Två katastrofala världskrig, förintelse, folkdeportationer och kulturrevolution framstår som lika logiska som avskräckande utflöden av en låg syn på människan. Men kanske också den kristna människosynen kan behöva en justering i mindre världsfrånvärd riktning? Denna essä är hämtad från författarens bok *Den största resan*, BV-Förlag 2018, publicerad med tillstånd.

Låt mig börja helt personligt. När jag gick i gymnasiet kom jag med i en ungdomsväckelse, som berörde några skolor i Malmö. Det var en stor upplevelse. Allt som hade att göra med livet i Kristus blev naturligt och betydelsefullt. Ibland åkte jag på middagsrasten till S:t Johannes kyrka, där kyrkoherde Allan Lind varje dag ledde middagsbönen. Jag kan än i dag minnas hans intensiva röst. Men det var något, som oroade mig. Varje fredag lästes eller sjöngs en hymn med dessa rader:

*Tätt intill korset i den sista stunden
Anden befrias, som i stoft var bunden...*

Jag hade på känn att det inte var rätt. Om människans ande i döden "befrias" från stoftet, varför uppstod då Kristus med sin kropp?

Så småningom har jag förstått, att här finns något som kristenheten måste komma till klarhet om under det nya årtusendet. Det handlar om människosynen: Vad betyder det att människan *är* kropp och själ? *Vad* är människan? *Hurudan* är människan?

NY TID MED NY INSIKT

Under trons väg genom seklerna har den kristna tanken stannat upp inför det ena efter det andra av trons mysterier. Det är inte så att det har tillkommit något nytt, men kristenheten har vunnit nya insikter i det som redan fanns i uppenbarelsen. 300-talets strider kring förståelsen av Guds väsen ledde fram till ett nytt ljus över Kristi ord: Döp dem i Faderns och Sonens och den Helige Andes namn... (Matt. 28:19). Senmedeltidens själavårdskris ledde fram till en ny insikt i det apostoliska budskapet: I evangeliet uppenbaras rättfärdighet från Gud, av tro till tro (Rom. 1:17).

Det tjugonde seklet har med rätta kallats *Kyrkans århundrade*. Aldrig förr har den kristna tanken trängt så djupt in i Kyrkans väsen som Guds folk och Kristi kropp. Detta har påverkat också den nya svenska kyrkoordningen. Borta är statskyrklighetens "kungliga salighetsverk" – nu är församlingen definierad utifrån den söndagliga gudstjänsten: Guds folk samlat inför Guds ansikte. Söndaglig gudstjänst och invigt kyrkorum är grundläggande krav för att få räknas som en församling i Svenska Kyrkan.

2000-TALETS UPPGIFT

Men när den kristna tanken nu kämpat sig fram till klarhet om vad Kyrkan är – vad blir dess uppgift i det tredje årtusendet? I en glimt av profetiskt insikt – som jag menar – yttrade dekanen, Teol. Dr Kjell Petersson: "2000-talets teologiska uppgift är – *människan*." Jag tror att han har rätt. Hans ord ter sig som ett svar på den undran jag som gymnasist kände inför orden om anden, som befrias ur stoftet. Mycket annat tyder också på att det är frågan om *människan*, som är den mest krisartade och kommer att bli det alltmer. Frågan om människan har två huvudaspekter: *vad* är människan och *hurudan* är människan?

Den senare frågan är just nu den mest brännande.

TIDENS GRUNDBULT

1. Grundbulten till den moderna tidens verklighetsuppfattning är människans godhet. Ta bort denna föreställning, och allt faller samman: statsskick, pedagogik, kriminalvård. Föreställningen om människans godhet innebär bl.a. att hon är förnuftig. Det är därför vi har riksdagsdebatter. Tan-

ken är, att om många förnuftiga människor i öppen diskussion prövar sina argument mot varandra kommer man att gemensamt nå till det mest förnuftiga. Verkligheten är en annan: besluten är redan fattade i interna partiuppställningar, och ingen låter sig påverkas av debatten. Många ledamöter är inte ens närvarande. Redan detta kan vara ett tecken på att människan inte är god på det sättet att hon bara är förnuftig.

2. Föreställningen om människans godhet innebär också, att hon av egen kraft kan bli fullkomlig, d.v.s. sin egen gud, antingen enskilt eller kollektivt. Det betyder att hon inte behöver Gud för att nå till livets mål. Detta är frestelsen i paradiset: *Ni blir som Gud* (1 Mos. 3:5). Med denna föreställning som grund anser sig människan också ha myndighet att förändra grundläggande ordningar, "the basic design": könens relationer, livets helgd, relationen till Gud, heliga ordningar i Guds folk, t.ex. sakrament och ämbete. Allt detta kan endast förstås mot bakgrund av föreställningen om människans godhet.

Denna tanke har sin bakgrund i det antika Grekland, och den fick ny kraft under Europas 1700-tal. Det är en tanke med förunderlig kraft. Det märks bl.a. av att den har kunnat överleva det tjugonde seklet, det mest katastrofala och ondskefulla i mänsklighetens historia. Aldrig tidigare har mänsklig ondska framträtt så ohöljt. Det räcker med att nämna Gulag, Auschwitz, Hiroshima, Dresden, Kambodja.

FÖRSVARSLÖSHET MOT ONDSKAN

Föreställningen om människans godhet innebär också en oförmåga att handskas med det onda. Vet man inte att det onda

finns kan man inte identifiera eller motverka det. Om man inte erkänner det ondas verklighet är man försvarslös mot det onda självt. Då förstår man inte heller vad verklig godhet är. Detta är den djupaste sanningen om skolans kris i Västerlandet, ja, om Västerlandets kris överhuvudtaget.

Därför är det en huvuduppgift för den kristna tanken att under det tredje årtusendets första sekel arbeta sig fram till en ny klarhet över vad det innebär att människan är en varelse med ljusa och mörka skikt, en Guds goda skapelse, som fallit i synd.

VAD ÄR EN MÄNNISKA?

Den andra frågan – *vad* är människan – tvingas fram av två utmaningar. Den första är platonismen. Enligt den *är* människan en själ, som *har* en kropp. För Platon var nämligen det andliga också det ideala. Tillvaron i det materiella var ett ”syndafall”. Målet för Platon var att människans andlighet skulle befrias ur det materiella.

Det må vara att Platons direkta lärjungar inte är så många i dagens Västerland, men samma utmaning kommer också genom New Age och den österländska religiositeten. Samma tankar finns faktiskt även inom kristenheten. Det var detta jag mötte som gymnasist, när jag undrade över orden om anden, som var bunden i stoftet. Dessa tankar finns dessutom i psalmboken, t.ex. ”Själen då från jordens grus/ trängande till Faderns hus...” (Sv. ps. 77:1) och ”Anden från stoftets världar/ lyfter sitt vingepar” (Sv. ps. 212:1). Men den gudomliga uppenbarelse lär oss, att det inte är ”jordens grus” eller ”stoftets världar” som är problemet. Tvärtom, de är skapade av Gud som något gott. Det onda är varken gruset el-

ler stoftet utan synden, som är människans bortvändhet från Gud. Den har befläckat både kropp och själ.

MÄNNISKANS KROPPSLIGHET

Att människan *är* kropp och själ är inte något ont. Inte heller är det ett övergående tillstånd, som vi ska längta efter att lägga bakom oss. Tvärtom är människans kroppslighet något gott, som Gud välsignar.

Den starka kroppsfixeringen i den tidiga 1900-talets kultur – idrottsrörelsen, ungdomsrörelsen, scoutrörelsen, jazzen – allt underströk människans kroppslighet. En ensidig fixering vid kroppen förde med sig en felutveckling, som fick de mest ohyggliga följder. Kommunismen och nazismen blev ideologier som enbart uppfattade människan som kropp eller materia. Dessa den nya tidens ideologier var oförmögna att uppfatta människan som något annat än ett högre djur, blott och bart materia.

Därmed tystades också samvetets röst. Samvetet är nämligen något andligt. När samvetets röst tystats öppnades portarna för de mest ohyggliga våldsdåd, som mänskligheten upplevt under hela sin historia. Det är inte slut med Hitlers fall. Den i gigantiska proportioner ständigt pågående fosterfördrivningen i den industrialiserade världen har – vad gäller siffror – för länge sedan överträffat både Gulag och Förintelsen.

Christian Braw

Präst och författare, Kosta

Ur *Den största resan*, BV-Förlag 2018.